

Miljömålsrådets delredovisning

18 oktober 2018

Miljömålsrådets kansli

Tel: 010-698 10 00

E-post: miljomalsradet@naturvardsverket.se

Postadress: C/O Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

Internet: www.miljomal.se/miljomalsradet

Ärendenr: NV-02027-15

© Naturvårdsverket 2018

Omslagsillustrationer: Typoform/Ann Sjögren

Miljömålsikoner: Tobias Flygar

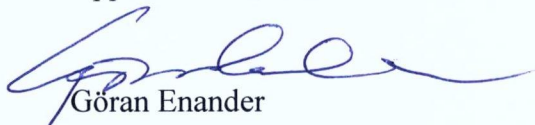
Ordförande har ordet

Idag presenterar Miljömålsrådet sin delrapport för de första fyra åren av vårt uppdrag att öka takten i arbetet med att nå Sveriges miljömål. Vi redovisar här samlat alla åtgärder som rådet har initierat och genomfört i samverkan, samt alla förslag som rådet har lämnat till regeringen under samma period. Vi har också gjort en egen utvärdering av vårt arbete som kom fram till att de samverkansåtgärder som vi gemensamt arbetat med bedöms leda till konkreta resultat som troligen inte kommit till stånd om inte rådet funnits.

Jag har aktivt följt miljömålsarbetet sedan slutet av 90-talet, då miljömålen fastställdes av riksdagen. Jag har medverkat i tidigare miljömålsråd då jag var generaldirektör för Skogsstyrelsen, och jag har i min tidigare tjänst på regeringskansliet deltagit i arbetet med att utforma uppdraget för det nuvarande miljömålsrådet. Därför känns det nu mycket roligt och inspirerande att som ny ordförande få leda rådets arbete och fortsätta att utveckla det viktiga arbetet med Sveriges miljömål.

Rådets tidigare ordförande Maria Wetterstrand och därefter Erik Brandsma har gjort ett gediget arbete med att sätta arbetsformerna för rådet och få igång många produktiva och välbehövliga samverkansåtgärder. För arbetet framåt är det viktigt att miljömålsarbetet stödjer genomförandet av Agenda 2030 och bidrar till andra aktuella samhällsmål. Miljömålsrådet ska ha en överblick över det samlade miljömålsarbetet i Sverige och se till att vi fortsätter prioritera angelägna och effektiva åtgärder.

Uppsala 18 oktober 2018

Göran Enander
Miljömålsrådets ordförande

Innehåll

ORDFÖRANDE HAR ORDET	3
INNEHÅLL	4
MILJÖMÅLSRÅDET – FYRA ÅR AV SAMVERKAN	5
Klimatindex för bilsvar	5
Nationell samverkan - minskat matsvinn i livsmedelskedjan	6
Möjligheter och hinder för bioenergiproduktion inom svenskt jord- och skogsbruk	6
Kostnadseffektivt vattenskydd	7
Transportplanering 2.0	8
Förorenade sediment – samverkan för kunskap och prioritering av åtgärder	8
Hälsa som drivkraft i miljömålsarbetet	9
Jordbruksmarkens värden	10
Utveckling av strategin för åtgärder inom vattenkraften	11
Gemensam strategi för arbete med goda ljudmiljöer	11
Kalibrera skadebedömningar av kulturhistoriska lämningar som skadas av skogsbruket	12
Samverkan om genomförandet av förslag inom den nationella handlingsplanen för radon	13
AVSLUTNING	14
BILAGOR	
1. Sammanfattning av alla förslag som rådet lämnat till regeringen.	
2. Lista över avslutade samverkansåtgärder.	
3. Lista över pågående och planerade samverkansåtgärder.	

Miljömålsrådet – fyra år av samverkan

Regeringen har inrättat Miljömålsrådet (regeringsbeslut I:16, M2015/213/Mm) för att stärka berörda myndigheters roll i genomförandet av miljöpolitiken. Miljömålsrådet är en plattform för myndighetscheferna vid de myndigheter som är strategiskt viktiga för förutsättningarna att nå miljö kvalitetsmålen och generationsmålet. Miljömålsrådet ska verka för att kostnadseffektivt öka takten i arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen och generationsmålet.

Varje år presenterar Miljömålsrådet en lista på samverkansåtgärder som bidrar till att nå Sveriges miljömål. Syftet med samverkansåtgärderna är att skapa drivkraft och resultat inom viktiga, tvärsektoriella områden. Rådet har sökt identifiera både centrala konfliktområden och områden som ger synergier med andra samhällsmål. Totalt rör det sig om 80 åtgärder (se bilaga 2 och 3). Många av dessa åtgärder hade inte kommit till stånd om inte rådet funnits, t.ex. rapporten om hållbar bioenergi och utvecklingen av ett klimatindex i konsumentvägledningen Bilsvär. Kvaliteten har dessutom höjts på många åtgärder genom att de tagits upp till diskussion inom rådet och därigenom belysts ur fler perspektiv än de mest närliggande. Medverkan i Miljömålsrådet har gett de ingående myndigheterna möjlighet att skapa gemensamma uppfattningar i frågor där det inte är självklart att myndigheterna tycker lika, vilket är en stor styrka för drivkraften i miljöarbetet.

Nedan presenterar vi några exempel på samverkansåtgärder som har gett goda resultat.

Klimatindex för Bilsvär

Konsumentverket och Energimyndigheten har under ett antal år samarbetat för att tillhandahålla webbtjänsten Bilsvär (bilsvär.se). Det är en webbtjänst där nya och begagnade bilmodeller kan jämföras utifrån bland annat teknik, ekonomi, miljö och energiförbrukning. I det samarbetet identifierades ett behov av bättre information till konsumenterna om miljöaspekter vid bilköp. En önskan fanns att utveckla Bilsvär så att det skulle bli möjligt att jämföra olika bilars klimatpåverkan, även mellan bilar som drivs med olika drivmedel (inklusive el). Medverkan från Transportstyrelsen och Naturvårdsverket var centralt för att få den nya funktionen på plats. Miljömålsrådet och dess samverkansåtgärder blev en smidig väg att kunna förverkliga detta utvecklingsarbete.

- *Konsumenterna får med Klimatindex möjlighet att på ett enkelt sätt bedöma fordonens klimatprestanda, och det är ett bra komplement till bilarnas deklarerade koldioxidutsläpp.*
/Jonas Bjelfvenstam, GD Transportstyrelsen

- *Tillgång till Miljömålsrådet som yta för samverkan förenklade för oss att genomföra denna satsning.*
/Cecilia Tisell, GD Konsumentverket

Nationell samverkan - minskat matsvinn i livsmedelskedjan

Livsmedelsverket hade 2013–2015 tillsammans med Jordbruksverket och Naturvårdsverket i uppdrag av regeringen att genomföra insatser som minskar matsvinnet. En utvärdering av uppdraget visade på behov av fortsatt arbete för minskat matsvinn och samarbete kring frågan i hela livsmedelskedjan. Myndigheterna beslöt därför att även utan fortsatt regeringsuppdrag driva Samverkansgrupp för Minskat Matavfall (SaMMA) och myndighetsgrupp för samverkan om matsvinn. Inom nätverket SaMMA utbyter aktörer från olika delar av livsmedelskedjan kunskaper, erfarenheter och goda exempel. Många av matsvinnproblemen är komplexa frågor där flera olika parametrar måste beaktas för att hitta en lösning. Ofta behöver också aktörer i kedjans olika led samarbeta kring frågorna. Nätverket har bidragit till att ett helhetsperspektiv kunnat integreras i aktörers olika insatser så att de kompletterar varandra för en bra helhet. Även en mindre myndighetsgrupp träffas och tar upp aktuella, såväl nationella som internationella, frågor på området som myndigheterna behöver ta ställning till och eventuellt agera på. Myndigheterna fick i februari 2017 ett nytt regeringsuppdrag för minskat matsvinn under 2017–2019.

- *Genom nära samverkan mellan myndigheter med olika kompetens har vi tillsammans och med en gemensam röst kunnat lyfta matsvinnfrågan i hela livsmedelskedjan.*
/Annica Sohlström, GD Livsmedelsverket

Möjligheter och hinder för bioenergiproduktion inom svenskt jord- och skogsbruk

Samverkansåtgärden syftade till att öka kunskapen om bioenergi i Sverige och inom EU. Skogsstyrelsen, i samverkan med Energimyndigheten, Jordbruksverket, Naturvårdsverket och länsstyrelserna, genomförde åtgärden med att ta fram ett gemensamt underlag över läget och möjligheterna för bioenergin i form av rapporten *Bioenergi på rätt sätt*.¹ Rapporten behandlar behovet av bioenergi, exempel på hur bioenergi kan framställas hållbart, hur den idag produceras och används i Sverige, samt vilka utvecklingsmöjligheter som finns. Av rapporten framgår att det krävs lämpliga åtgärder och styrmedel så att produktion och användning av biobränslen uppfyller relevanta kriterier för hållbarhet. Genom en effektiv och hållbar markanvändning, nya tekniker och ökad användning av restprodukter kan produktionen av biobränslen integreras i jord- och skogsbruket och ge stora bidrag till hållbar bioenergi.

¹ Se rapport 2017/10, Bioenergi på rätt sätt, som återfinns i Skogsstyrelsens rapportserie (www.skogsstyrelsen.se).

Bioenergi är ett högaktuellt, politiskt och komplext område där myndigheterna har olika uppdrag och ansvar. Det gemensamma arbetet har inneburit en kompetensutveckling inom myndigheterna, både avseende sakfrågan och samverkan. Samverkansåtgärden är därför ett bra exempel på hur nära samarbete på olika nivåer i myndigheterna kan bidra till ökad samsyn och gemensamma ställningstaganden.

- *Arbetet med rapporten har inneburit gemensam kunskapsupbyggnad och ökad samsyn mellan myndigheterna vilket underlättar i det fortsatta arbetet.*

/Herman Sundqvist, GD Skogsstyrelsen

Kostnadseffektivt vattenskydd

I denna samverkansåtgärd har deltagarna tillsammans fördjupat sig i två Trafikverksprojekt för att skydda vatten av betydelse för dricksvattenförsörjning, genom att delta i pågående riskbedömningar och åtgärdsvalsstudier. Samverkansåtgärden syftade till att bygga en gemensam värdegrund och gemensamma principer kring problembild, prioriteringsgrunder, vad som bör åstadkommas och lämpliga åtgärder. Deltagande myndigheter var Sveriges geologiska undersökning, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Länsstyrelserna och Trafikverket.

Myndigheterna fick möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på Trafikverkets arbetssätt, bedömningar och ställningstaganden. Framgångsfaktorn har varit att i två pågående och konkreta fall tillsammans fördjupa sig i frågor som avvägningar mellan kostnader och nyttor, vattnets värde och sårbarhet, samhällsekonomisk analys, acceptabel risk och prioritering av åtgärder.

Resultatet av åtgärden är förutom fördjupat samarbete och kunskapsutbyte också ökad samsyn och ökad förståelse för varandras roller och förutsättningar. Detta bidrar till att kunna åstadkomma kostnadseffektiva skyddsåtgärder, genom samsyn mellan inblandade aktörer kring ambitionsnivå och prioriteringsgrunder. Ett annat konkret bidrag är att deltagande myndigheter fått ta del av och lämnat synpunkter i pågående arbete med att vidareutveckla Trafikverkets handbok för skydd av yt- och grundvatten. Åtgärden bedöms bidra till framförallt målen Levande sjöar och vattendrag och Grundvatten av god kvalitet, inte minst genom fokus på kostnadseffektivitet i åtgärder.

- *Vi behöver reducera transportsektorns miljöpåverkan. Genom fördjupat samarbete och kunskapsutbyte kan vi finna de bästa avvägningarna för att stärka vattenskyddet utan att förhindra en utveckling av effektiva kommunikationer.*

/Jakob Granit, GD Havs- och vattenmyndigheten

Transportplanering 2.0

Transportplanering 2.0 initierades av Trafikverket 2017. Bakgrunden är att det finns brister ur hållbarhetsperspektiv med hur transportsystemet planeras idag, men det saknas en tydlig bild och samsyn om vilka problemen är. Brister som föranlett att åtgärden initierats är bland annat att det idag finns en transportinfrastrukturplanering (inte en transportplanering), det finns vissa otydligheter när det gäller målen för transportpolitiken, samt att det finns en tröghet i planeringen som upplevs försvåra omställning till ett hållbart samhälle.

Syftet med arbetet i Transportplanering 2.0 är att gemensamt beskriva dagens transportinfrastrukturplanerings styrkor och brister utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Syftet är också att ge förslag till principer och översiktliga arbetssätt för hur vi ska röra oss mot en transportplanering som bättre hanterar hållbarhetsutmaningar.

Arbetet har fokuserats på hur planeringssystemet skulle kunna utvecklas för att bättre hantera hållbarhetsaspekter och som kännetecknas av tydligare integrering mellan olika aspekter och aktörer som påverkar transportsystemets utformning och utveckling. Inom åtgärden har endast översiktliga diskussioner förts om dagens systems styrkor och brister ur ett hållbarhetsperspektiv.

Följande myndigheter har deltagit i arbetet: Boverket, Energimyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelser, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Trafikanalys och Trafikverket. Dessutom har Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) deltagit.

Dialog och ökad ömsesidig förståelse har varit viktiga delar av arbetet och processen. Arbetet ska också resultera i ett tankepapper till Näringsdepartementet inför kommande omgång av den ekonomiska långsiktiga planeringen (som resulterar i en nationell plan för transportsystemet för de kommande tolv åren). Trafikverket är avsändare av tankepappret och står för slutsatserna i detta.

- *Det behövs en långsiktig planering av transportsystemet som är bredare än bara transportinfrastruktur, och kan möta de hållbarhetsutmaningar som samhället står inför.*

/Lena Erixon, GD Trafikverket

Förorenade sediment – samverkan för kunskap och prioritering av åtgärder

Arbetet med förorenade sediment i hav och insjöar behöver förstärkas för att uppnå miljömålen. Syftet med åtgärden är att inom en grupp av fem deltagande myndigheter skapa en gemensam målbild av hur förorenade sediment ska behandlas. Arbetet har pågått kontinuerligt från hösten 2017 till våren 2018. Vid fyra tillfällen har gruppen träffats för heldagsmöten och utöver det har ett flertal webbmöten genomförts. Det har för alla deltagare givits tillräckligt med tid att genomföra åtgärden, en grundförutsättning för det lyckade resultatet. Stort engagemang har genomsyrat arbetet, samarbete har varit ledordet. En reflektion är att det kan ta lång tid att förstå

att begrepp kan tolkas olika av deltagarna, i denna åtgärd vad det innebär med förorenade sediment. Resultatet är ett förslag på gemensam färdplan för hur berörda i Sverige bör arbeta vidare med förorenade sediment.

- *Vi behöver minska påverkan av miljögifter på människors hälsa och miljö. Genom myndighetssamverkan och förslag på nationell samordning kring problematiken med miljögifter i sediment kan vi nu ta gemensamma steg framåt mot en friskare och säkrare havs- och vattenmiljö.
/Lena Söderberg, GD Sveriges geologiska undersökning, SGU*

Hälsa som drivkraft i miljömålsarbetet

Folkhälsomyndigheten initierade 2017 en samverkansåtgärd om hälsa som drivkraft i miljömålsarbetet och för hållbar utveckling. Syftet var att samla aktörer som arbetar med miljömålsaspekter som har direkt eller indirekt påverkan på folkhälsa. Förutom Folkhälsomyndigheten har Boverket, Energimyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen, Landstinget Dalarna, länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Sveriges Geologiska Undersökning, Trafikverket, Transportstyrelsen, Skogsstyrelsen, Sveriges Kommuner och Landsting samt Strålsäkerhetsmyndigheten deltagit. Åtgärden är ett forum för diskussion och utbyte av idéer, aktuella frågor och aktiviteter, där hälsa kopplat till miljömålen utgjort den gemensamma frågan, i synnerhet hur det hälsofrämjande perspektivet kan lyftas och bidra till ett effektivare miljömålsarbete. Även jämlik hälsa i relation till miljömålen har utgjort en gemensam utgångspunkt i arbetet. Att återinföra ett hälsoperspektiv i miljömålsarbetet ger synergieffekter inte bara mellan miljö kvalitetsmålen utan även med andra samhällsmål och inte minst Agenda 2030. Inom samverkansåtgärden har till exempel gemensamma områden identifierats, där just samarbete kan leda till bättre anpassade åtgärder. Hälsa berör samtliga miljö kvalitetsmål och inte minst generationsmålet. Trots detta så saknas ett gemensamt arbets- och angreppssätt idag. På grund av att det idag inte finns någon myndighet med ett utpekad ansvar för hälsa i miljömålsarbetet har inte hälsofrågorna någon naturlig hemvist. Istället hanteras de ofta separat på myndigheterna trots att många frågor är gemensamma som till exempel friluftsliv och farliga ämnen.

Framgångsfaktorer för arbetet inom åtgärden har varit att en myndighet haft ett tydligt driv – och samordningsansvar och att ingående myndigheter till stor del varit aktiva i arbetet genom engagerade deltagare. En annan framgångsfaktor är att de ingående myndigheternas generaldirektörer, genom sin medverkan i Miljömålsrådet, varit med och beslutat om åtgärden och sina respektive myndigheters deltagande. Därigenom har deltagande myndigheter fått mandat att arbeta gemensamt med hälsofrågan och genom förankring via Miljömålsrådet har de deltagande löpande fått stöd från sina respektive generaldirektörer.

- *Miljörelaterad hälsa berör många olika områden och aktörer i samhället. Genom att samverka för en god och jämlik hälsa utifrån myndigheternas*

olika uppdrag har vi fått drivkraft i arbetet med att nå miljömålen och de globala hållbarhetsmålen.

/Johan Carlson, GD Folkhälsomyndigheten

- *Arbetet för att nå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö är ett tydligt exempel på att skyddet för miljön hör tätt ihop med skyddet för människors hälsa.*

/Nina Cromnier, GD Kemikalieinspektionen

Jordbruksmarkens värden

På uppdrag av Miljömålsrådet har Jordbruksverket, Boverket och länsstyrelsen samarbetat i ett projekt om jordbruksmarkens värden. Projektet vände sig till kommunerna och fokuserade på behovet av att värna jordbruksmarken i den kommunala fysiska planeringen.

Jordbruksmarken är en naturresurs som kan förse Sverige med livsmedel under lång tid framöver, om den förvaltas på ett ansvarsfullt sätt. Jordbruksmark exploateras främst för byggande och infrastruktur, vilket förstör möjligheten att producera livsmedel på marken. Samtidigt är det viktigt för samhället att kunna exploatera jordbruksmark om det finns ”väsentliga samhällsintressen”. Hur olika samhällsintressen ska vägas mot varandra är ofta problematiskt. Såväl länsstyrelser som kommuner menar att det saknas kunskap och vägledning om jordbruksmarken i den kommunala planprocessen.

Genom projektet har en ny samverkan mellan ingående myndigheter etablerats. Projektet har bidragit till att deltagande myndigheterna tillsammans har undersökt de utmaningar som finns när det gäller exploatering av jordbruksmark. Det har lett till en bättre samsyn mellan myndigheter om hur lagstiftningen ska tolkas. Intresset från kommunernas sida att diskutera jordbruksmark har varit stort, vilket borgar för att myndighetssamverkan kommer att fortsätta även efter att projektet har avslutats. Det som började som ett myndighetsgemensamt projekt inom Miljömålsrådet har alltså blivit en pågående dialog mellan myndigheter och kommuner om hur man ska värna jordbruksmarken framöver.

- *Projektet har varit värdefullt och bidragit till en långsiktig förvaltning av jordbruksmarken som möjliggör vårt eget och kommande generationers behov av en säker livsmedelsförsörjning.*

/Christina Nordin, GD Jordbruksverket

- *Arbetet i Miljömålsrådet har varit av stor betydelse för Länsstyrelserna, som arbetar brett med alla miljömål på den regionala nivån. Genom Miljömålsrådet har vi tillsammans med centrala myndigheter kunnat överbrygga målkonflikter i miljömålsarbetet och vi har utvecklat samarbete kring många konkreta åtgärder.*

/Göran Enander, landshövding Uppsala län

Utveckling av strategin för åtgärder inom vattenkraften

Havs- och Vattenmyndigheten har samlat berörda intressenter till dialog i syfte att få en ökad samsyn kring de mål som är fastställda om förnybara energikällor samt miljömål för vatten och vattenförvaltning. Detta har skett dels genom en nära samverkan med berörda nationella och regionala myndigheter i vägledningsarbetet, dels i mer regionala former genom pilotprojekt om vattenkraft och miljö.

Ett förslag på strategi för åtgärder inom vattenkraften togs fram av Havs- och vattenmyndigheten och Energimyndigheten i dialog med myndigheter, energibranschen och naturvårdsorganisationer, i syfte att vara en geografisk vägledning av var miljöförbättrande åtgärder ger största möjliga nytta för miljön till minsta möjliga inverkan på energisystemet. Strategin har utgjort ett underlag för regeringens proposition Vattenmiljö och vattenkraft (2017/18:243). Detta utmynnade i att fyra pilotprojekt startades under 2016 för att testa metoder för prioritering och avvägning mellan intressena natur-energi-kultur. Pilotprojekten Lule älv, Dalälven, Nissan och Emån avslutas under första halvåret 2018. Havs- och vattenmyndigheten, Energimyndigheten och Svenska kraftnät har tillsammans tagit fram rapporten ”Vattenkraftens reglerbidrag och värde för elsystemet”. En viktig del av dialogarbetet är också samverkan med vattenkraftbranschen i Energiforsks forskningsprogram om vattenkraft och miljö (”Kraft och Liv i Vatten” samt ”Krafttag ål”).

Genom denna fleråriga dialogprocess har berörda myndigheter och intressenter kommit varandra närmare. Ett fortsatt arbete med fördjupning följer av genomförandet av den nationella planen för omprövning av vattenkraften för moderna miljövillkor.

- *Strategin för åtgärder inom vattenkraften är ett framgångsrikt exempel på hur olika miljömål kan hanteras på ett balanserat och bra sätt. För mig är det en självklarhet att vara en central aktör i det fortsatta arbetet med att skapa moderna miljökrav för vattenkraften med minsta möjliga påverkan på vattenkraftens helt avgörande reglerförmåga för energisystemet.
/Robert Andrén, GD Energimyndigheten*

Gemensam strategi för arbete med goda ljudmiljöer

Inom den nationella bullersamordningen har Naturvårdsverket i samverkan med Boverket, Folkhälsomyndigheten, Trafikverket, Transportstyrelsen och länsstyrelserna har en myndighetsgemensam strategi för goda ljudmiljöer tagits fram². Fokus låg på att långsiktigt arbete och att goda ljudmiljöer ska få en mer framträdande roll i planering, byggande och förvaltning av det hållbara samhället, samt ti-

² Strategin är inte externt publicerad men kan begäras ut som allmän handling, ref. nr Naturvårdsverket är NV-01418-18.

digare och på ett tydligare sätt bli en del i planeringsprocesser. Resultatet, den interna strategin, riktar sig i första ledet till bullersamordningens myndigheter och i nästa led till andra viktiga målgrupper. Den grundar för ett mer strategiskt arbetssätt och förbättrad samverkan ökar möjligheterna att växla upp myndigheternas arbete inom samordningen. Strategin stödjer ett proaktivt arbete med goda ljudmiljöer i den bebyggda miljön, en ökad samsyn och en gemensam riktning för myndigheternas arbete med buller. Fokus ligger på långsiktigt arbete och att frågan om goda ljudmiljöer ska få en mer framträdande roll i planering, byggande och förvaltning av det hållbara samhället, samt att i ett tidigare skede och på ett tydligare sätt bli en del i planeringsprocesser. Detta så att bullerproblem på sikt minskar, vilket därmed bidrar till bättre folkhälsa och uppnående av miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö.

Strategin utgör en startpunkt för ett långsiktigt förändringsarbete där samordningens myndigheter omsätter tankarna i strategin utifrån verksamhetens förutsättningar och behov. Strategin är också en grund för den aktivitetsplan som Bullersamordningens styrgrupp tar fram och som genomförs på årsbasis.

- *Arbetet med Goda ljudmiljöer är långsiktigt och syftar till att främja såväl en god bebyggd miljö, som att förebygga och begränsa störningar från omgivningsbuller och att vägleda om hur den akustiska miljön kan få en mer framträdande roll i planläggning, byggande och boende i det hållbara samhället.*

/Anders Sjelvgren, GD Boverket

Kalibrera skadebedömningar av kulturhistoriska lämningar som skadas av skogsbruket

Åtgärden avsåg att skapa samsyn mellan myndigheterna – länsstyrelserna, Riksantikvarieämbetet och Skogsstyrelsen – beträffande bedömningar av de skador på kulturhistoriska lämningar som uppstår vid skogsavverkning. Tidigare har det använts olika metoder avseende bedömning av skada och skadans storlek vid hänsynsuppföljning hos Riksantikvarieämbetet och Skogsstyrelsen. Dessa metoder behövde ensas.

Två kalibreringsövningar i fält för skadebedömning har hållits av Riksantikvarieämbetet 2016 respektive 2017. De riktades till handläggare vid länsstyrelsen, men även berörda vid Skogsstyrelsen. Temat 2016 fokuserade på skadebedömning utifrån fältinstruktionerna, och 2017 var temat skadebedömning på ytstora fornlämningar. Effekten av seminarierna blev sannolikt ökad antikvarisk kvalitet och ökad rättssäkerhet i arbetet hos de myndigheter som jobbar med uppföljning av skogsbrukets skador på kulturmiljön. För de som brukar skogen blir det tydligare vad som anses som rätt respektive fel i hänsynen. Eftersom det gjorts kalibreringsövningar gemensamt för länsstyrelsen och Skogsstyrelsen, så har skadestatistiken inom Hänsyn kulturmiljö under åren blivit väl kvalitetssäkrad och trovärdig. Utan

dessa övningar hade det funnit en risk för otydlighet mot skogsbrukarna och att resultatet inte gått att jämföra fullt ut. Att länsstyrelserna blir mer enhetliga i sina bedömningar är viktigt för att rättssäkerheten ska vara lika hög och jämn över landet.

- *I samverkan bidrar vi till varandras framgång.*
/Lars Amréus, GD Riksantikvarieämbetet

Samverkan om genomförandet av förslag inom den nationella handlingsplanen för radon

Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) har under 2018 beslutat om en nationell handlingsplan för radon. Handlingsplanen är framtagen enligt myndighetens regeringsuppdrag utifrån EU:s strålskyddsdirektiv 2013/59/Euratom och innehåller strategier för hantering av de långsiktiga riskerna till följd av radonexponering i bostäder, offentliga byggnader samt på arbetsplatser. Genomförandet av handlingsplanen kommer ske i samverkan med berörda nationella myndigheter och länsstyrelser inom ramen för denna samverkansåtgärd, som Miljömålsrådet beslutade om i februari 2018. Samverkansåtgärden, som bidrar till miljö kvalitetsmålen Säker strålmiljö och God bebyggd miljö, behövs för att möta kraven i EU:s strålskyddsdirektiv och är angelägen ur ett folkhälsoperspektiv eftersom radon är ett hälsofarligt ämne. Det finns fortfarande ett stort antal bostäder med radonhalter som överstiger riktvärdet 200 Bq/m³ (becquerel per kubikmeter) i bostäder och allmänna lokaler. Det är väl känt att exponering för radon leder till ökad risk för lungcancer, som är den cancerform som orsakar flest dödsfall i Sverige.

SSM vill inom ramen för samverkansåtgärden utveckla stöd och uppföljning för kommunernas tillsyn av radon via samarbete med länsstyrelserna. Det råder stora skillnader mellan olika kommuners tillsynsinsatser av radon och det är önskvärt med en mer likformig nivå. Samverkan har initierats och uppstartsmötet för samverkansåtgärden kommer hållas inom kort med Boverket, Folkhälsomyndigheten samt länsstyrelserna i Västra Götaland och Gävleborg, varav de två sistnämnda kommer utgöra pilotlän. Länsstyrelserna i de båda pilotlänen kommer utvärdera och utveckla uppföljningen av kommunernas tillsyn av radon i bostäder inom respektive län. Resultatet är tänkt att ligga till grund för ett eventuellt framtida och permanent upplägg, exempelvis som en tillsynsvägledande uppgift. Effekten av den genomförda samverkansåtgärden förväntas bli minskad exponering för radon i bostäder.

- *Miljömålsrådet utgör en viktig samverkansform och är en inspirationskälla till miljömålsarbetet på myndigheten.*
/Mats Persson, GD Strålsäkerhetsmyndigheten

Avslutningsord

Efter att vi nu arbetat tillsammans i fyra år med de viktiga och kritiska frågor som miljömålen handlar om så är vi eniga om att Miljömålsrådet fyller en viktig funktion, och vi ser med glädje fram emot de kommande fyra åren. Arbetet i Miljömålsrådet har ökat samverkan och samsynen mellan våra myndigheter, vilket ger bättre förutsättningar att nå Sveriges miljömål.

Genom ett starkt och systematiskt miljömålsarbete har Sverige lagt en grund för att uppnå de globala målen i Agenda 2030. Ekologisk hållbarhet sätter ramarna för all hållbar utveckling, och därför har Sverige genom miljömålssystemet en god utgångsposition i arbetet med att nå de globala hållbarhetsmålen. Miljömålsrådet har för avsikt att fortsätta arbeta med frågor som kopplar både till miljömålen och andra hållbarhetsområden. Att alla vi myndigheter i rådet tillsammans utreder målkonflikter och synergieffekter mellan miljömål och andra samhällsmål har stor potential att göra Sveriges arbete för Agenda 2030 och miljömålen ännu mer effektivt.

- *Upphandlingens roll som styrmedel för hållbar utveckling är central såväl i Sverige som globalt. En framtida behovsstyrd upphandling banar vägen för en långsiktig hållbarhet där, bland annat, ny innovativ teknik kan erbjuda hållbara alternativ.*
/Inger Ek, GD Upphandlingsmyndigheten
- *Det Agenda 2030 lär oss är behovet av systemsyn. Det når vi genom samtal och samarbete med andra myndigheter.*
/Gunilla Nordlöf, GD Tillväxtverket
- *Miljömålsrådets fokus på åtgärder har varit en framgångsfaktor. Att samverka för att skapa gemensamma prioriteringar kommer definitivt att behövas i omställningens tidevarv.*
/Björn Risinger, GD Naturvårdsverket

Vi är Miljömålsrådet

Göran Enander, länsstyrelserna (ordförande)

Anders Sjelvgren, Boverket

Robert Andrén, Energimyndigheten

Johan Carlson, Folkhälsomyndigheten

Jakob Granit, Havs- och vattenmyndigheten

Christina Nordin, Jordbruksverket

Nina Cromnier, Kemikalieinspektionen

Cecilia Tisell, Konsumentverket

Annica Sohlström, Livsmedelsverket

Björn Risinger, Naturvårdsverket

Lars Amréus, Riksantikvarieämbetet

Herman Sundqvist, Skogsstyrelsen

Mats Persson, Strålsäkerhetsmyndigheten

Lena Söderberg, SGU

Gunilla Nordlöf, Tillväxtverket

Lena Erixon, Trafikverket

Jonas Bjelfvenstam, Transportstyrelsen

Inger Ek, Upphandlingsmyndigheten

Ett nätverk med experter från respektive myndighet stödjer rådet med underlag och konsekvensbedömningar. Miljömålsrådets kansli finns hos Naturvårdsverket men är självständigt i förhållande till myndigheten.

Tidigare deltagare i Miljömålsrådet:

Maria Wetterstrand (ordförande 2014–2017)

Erik Brandsma, Energimyndigheten (ordförande 2017–2018)

Janna Valik, Boverket

Ingemar Berglund, Havs- och vattenmyndigheten

Leif Denneberg, Jordbruksverket

Gunnar Larsson, Konsumentverket

Lena Sommestad, länsstyrelserna

Maria Ågren, Transportstyrelsen

2018-10-18 Ärendenr: NV-02027-15

Miljömålsrådets delredovisning

Bilaga 1

Sammanfattning av alla förslag som Miljömålsrådet lämnat till regeringen.

2017:

- Utveckla miljömålssystemets styrkor i genomförandet av Agenda 2030
- Stärk miljöperspektivet i infrastrukturplaneringen och främja resfri kommunikation

2018:

- Förnyat uppdrag för Miljömålsrådet efter oktober 2018

MILJÖMÅLSRÅDET

C/O NATURVÅRDSVERKET

POST: 106 48 STOCKHOLM

TEL: 010-698 10 00

E-POST: MILJOMALSRADET@NATURVARDSVERKET.SE

INTERNET: WWW.MILJOMAL.SE/MILJOMALSRADET

2018-10-18 Ärendenr: NV-02027-15

Miljömålsrådets delredovisning till
regeringen

Bilaga 2

Lista över avslutade samverkansåtgärder.

Ekonomi, tillväxt och konsumtion

- **Utveckla Bilsvär – underlätta för konsumenter att jämföra bilmodellernas klimatpåverkan.**
Deltagande myndigheter: Konsumentverket, Energimyndigheten, Naturvårdsverket, Transportstyrelsen.
Bilsvär är ett samarbete mellan Konsumentverket och Energimyndigheten där nya och begagnade bilmodeller kan jämföras utifrån bland annat teknik, ekonomi, miljö och energiförbrukning. I det samarbetet identifierades ett behov av bättre information till konsumenterna om miljöaspekter vid bilköp. Genom denna åtgärd har Bilsvär utvecklats med ett klimatindex, så att det är möjligt att jämföra olika bilar klimatpåverkan, även mellan bilar som drivs med olika drivmedel (inklusive el). Medverkan från Transportstyrelsen och Naturvårdsverket var centralt för att få den nya funktionen på plats.
- **Miljöintegrering.**
Deltagande myndigheter: Tillväxtverket, Energimyndigheten, Länsstyrelserna.
Samtliga regionala utvecklingsstrategier (RUS) och länsstyrelsernas rapportering av länens klimat- och energiprogram till Energimyndigheten har analyserats med fokus på miljödriven näringslivsutveckling. Tillväxtverket och Energimyndigheten har även genomfört en förstudie (i 10 regioner) där de fört dialog med utvecklingsansvarig organisation samt länsstyrelse för att bättre förstå inomregionala förutsättningar (behov och möjligheter) mellan regionalt utvecklingsansvariga och länsstyrelser samt mellan regional och nationell nivå. Tillväxtverket och Energimyndigheten bjöd tillsammans in till

dialogmöte med företrädare för Naturvårdsverket, fem länsstyrelser och fem utvecklingsansvariga för att stärka brobyggandet regionalt-nationellt och för att stämma av slutsatser från förstudien.

- **Initiativ till myndighetssamverkan kring frågor som rör konsumtion i förhållande till barn och unga.**
Deltagande myndigheter: Konsumentverket, Boverket, Energimyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Livsmedelsverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Skolverket.
 Myndigheter inom Miljömålsrådet har inbjudits att samverka kring frågor om hållbar utveckling inom Myndighetsnätverket för barn- och ungdomsfrågor. Åtgärden övergår i löpande verksamhet.
- **Utveckla Hallå konsument.**
Deltagande myndigheter: Konsumentverket, Boverket, Energimyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Läkemedelsverket.
 En förstudie har genomförts om konsumenters behov av stöd om hållbar konsumtion, med kunskapsöversikt och workshops med andra myndigheter. Den resulterade bland annat i utveckling av ett verktyg för information om oberoende märkningar, Märkningsguiden. Guiden utvecklades sedan vidare med en kamerafunktion för att konsumenterna enkelt ska kunna använda verktyget i köpsituationer, och ett stort arbete genomfördes för att informera konsumenterna om guiden.
- **Förstudie om vägledning om miljöbedömningar och vägning av olika samhällsmål.**
Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Boverket, Folkhälsomyndigheten, Länsstyrelserna, Riksantikvarieämbetet, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Trafikverket, Sveriges kommuner och landsting (SKL).
 Åtgärden har resulterat i en rapport som dels visar en aktuell lägesbild över var och när det finns behov av ökad transparens i fysisk planering och dels visar på några metoder som stärker transparens och som nyttjas idag. Vidare har samverkan lett till ökad samverkan mellan ingående myndigheter, en vilja att förtydliga vägledningen kring miljöbedömningar särskilt med betoning på processen som då också kan bidra till ökad transparens.

Energi/bioenergi

- **Förbättrad statistik för uppföljning av småskalig vedeldning.**
Deltagande myndigheter: Energimyndigheten, Boverket, Naturvårdsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Svenska Miljöinstitutet (IVL), Svenska Miljöemissionsdata (SMED).
 Energimyndigheten samverkade med Naturvårdsverket och Svenska Miljöemissionsdata (SMED) med att ta fram ett bättre statistiskt underlag för småskalig vedeldning. Syftet var att förbättra kvaliteten på emissionsinventeringarna. Inom ramen för projektet genomfördes en förstudie och därefter genomfördes en testundersökning i syfte att ge underlag till utformningen av en större statistisk undersökning av

bränsleanvändningen per typ av panna samt av pannbeståndet, både antalet fastbränslepannor och eldstäder men även typ, ålder och utbytestakt. En större statistisk undersökning har ännu inte genomförts. Om undersökningen genomförs kommer det leda till en bättre kvalitet på emissionsinventeringarna samt är nödvändigt för att kunna utforma styrmedel och åtgärder för att på sikt minska utsläppen från småskalig vedeldning vilket kan få en positiv effekt på miljökvalitetsmålen Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning och Ingen övergödning.

- **Uppdatering av riksintressen för energiproduktion och energidistribution.**

Deltagande myndigheter: Energimyndigheten, Boverket, Havs- och Vattenmyndigheten, Länsstyrelserna.

Energimyndigheten arbetar med ett projekt för att uppdatera befintliga och vid behov peka ut nya riksintressen för energiproduktion och energidistribution. Detta redovisades som samverkansåtgärd inom Miljömålsrådet, men såsom projektet utvecklats har det inte varit relevant med någon nämnvärd samverkan utöver den som myndigheterna är skyldiga till vid angivande av riksintressen. Det bedöms därför inte lämpligt att åtgärden kvarstår som samverkansåtgärd, utan arbetet fortsätter inom ramen för Energimyndighetens ordinarie arbete.

- **Utveckling av metodik för konsumtionsbaserad energianvändning.**

Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Energimyndigheten, Konsumentverket, Länsstyrelserna, Statistiska centralbyrån (SCB).

Drivansvaret för denna åtgärd har i slutet av 2017 övergått från Energimyndigheten till Naturvårdsverket. Genomförandet av åtgärden har varit vilande under året på grund av att nödvändiga data från en internationell databas inte har uppdaterats. Åtgärden avbryts. Om relevans kvarstår i senare skede när uppdaterade data finns att tillgå kan Naturvårdsverket komma att återuppta arbetet.

- **Energiproduktion av biomassa från infrastruktur.**

Deltagande myndigheter: Trafikverket har genomfört åtgärden i egen regi, men använt befintliga forum för myndighetssamverkan; SOFT-arbetet och Samverkansgrupp för gräsmarksskötsel.

Åtgärden har resulterat i en förstudie som kartlagt potential samt möjligheter och hinder för att ta tillvara biomassa längs vägar och järnvägar för energiändamål och samtidigt främja biologisk mångfald. Rapporten har publicerats¹. Utifrån resultaten i förstudien finns ett förslag till fortsättning med pilotprojekt i ett eller två av Trafikverkets driftområden. Åtgärden har skapat förutsättningar för att på sikt storskaligt kunna använda sidområden och därmed gynna både biologisk mångfald och förnybar energi.

- **Möjligheter och hinder för bioenergiproduktion inom svenskt jord- och skogsbruk.**

Deltagande myndigheter: Skogsstyrelsen, Energimyndigheten, Jordbruksverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket.

Skogsstyrelsen, Energimyndigheten, Jordbruksverket och Naturvårdsverket har tagit fram en rapport, Bioenergi på rätt sätt – om hållbar energi i Sverige

¹ https://pub.epsilon.slu.se/14865/7/emilsson_t_et_al_171208.pdf

och andra länder. I rapporten konstaterar myndigheterna bland annat att hållbart producerad och använd bioenergi avsevärt kan bidra till att begränsa klimatförändringarna men att den samtidigt inte får leda till problem, exempelvis för biologisk mångfald eller ur sociala aspekter. En annan slutsats var att effektiva styrmedel är nödvändiga för att fullt ut säkerställa och utnyttja potentialen för hållbar bioenergi. Exempel på sådana styrmedel är att höja kostnaderna generellt för klimatpåverkande utsläpp, fasa ut subventionerna till fossila bränslen och låta bioenergin få konkurrera på lika villkor.

- **Workshop om samverkan kring miljömålsfrågor vid införlivande av ändringar i EU-direktiv**

Deltagande myndigheter: Boverket, Energimyndigheten, Kemikalieinspektionen, Konsumentverket, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Trafikverket.

Under våren 2018 har Boverket anordnat en workshop för att undersöka behovet av utökad samverkan i arbetet med EU-lagstiftning med koppling till miljömålen. I workshopen deltog representanter från Energimyndigheten, Kemikalieinspektionen, Konsumentverket, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet och Trafikverket. Berörda myndigheter är aktiva i arbetet med EU-lagstiftning i framförallt två huvudsakliga skeden, dels i regleringsprocessen i EU dels vid implementeringen på nationell nivå av redan beslutad lagstiftning. Vid framtagande av EU-lagstiftning utgör en viktig del att tillhandahålla underlag till regeringskansliet. En väl fungerande samverkan mellan myndigheterna kan förbättra Sveriges möjligheter att påverka utformningen i regleringsprocessen. I själva implementeringsfasen kan det öka myndigheternas kunskap och helhetsperspektiv och därmed underlätta för enskilda myndigheter att fatta väl avvägda beslut om hur EU-lagstiftning bör införlivas för att på bästa sätt bidra till uppfyllelse av de nationella miljömålen.

Giftfri miljö

- **National Hub inom ramen för European Human Biomonitoring Initiative (EHBMI).**

Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Folkhälsomyndigheten, Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket, Arbetsmiljöverket, Karolinska institutet, Formas, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte), Naturvårdsverkets forskningsråd.

Det europeiska initiativet syftar till att skapa kapacitet och generera jämförbara exponeringsdata på Europainivå. Åtgärden överfördes inför 2017 till löpande verksamhet.

- **Vägledning för företag i anslutning till strategi för giftfria och resurseffektiva kretslopp.**

Deltagande myndigheter: Kemikalieinspektionen, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Tillväxtverket, Kunskapscentrum för substitution.

Kemikalieinspektionen har efter samråd med deltagande myndigheter avslutat samverkansåtgärden med hänvisning till att det pågår aktiviteter i

andra sammanhang som också har till syfte att ge vägledning och stöd till företag i arbetet med riskminskning och substitution.

- **Sammanställning gällande utformning och underhåll av konstgräsplaner för minskad spridning av gummigranulat.**
Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen,

Mot bakgrund av den snabba utvecklingen på området har Naturvårdsverket i samråd med involverade myndigheter valt att avbryta arbetet med kunskapssammanställningen. Arbetet med att minska miljö- och hälsopåverkan från konstgräsplaner fortsätter genom ett parallellt initiativ med beställargrupp för upphandling av konstgräsplaner.

Grön infrastruktur och landskap

- **Öka samsynen i hanteringen av kulturlämningar som berörs av skogsbruket.**

Deltagande myndigheter: Riksantikvarieämbetet, Länsstyrelserna, Skogsstyrelsen.

I samarbete med Uppsala universitet har Riksantikvarieämbetet hållit seminariet *Skogens industriella kulturarv. Berättelse, bevarande, identitet och prioritet*. Deltagarna kom från länsstyrelser, Skogsstyrelsen, museer, universitet och privata företag. Fokus var utmarkslämningar, det vill säga sådana som tillkommit vid bruk av skogen.

- **Kalibrera skadebedömningar av kulturlämningar som skadas av skogsbruket.**

Deltagande myndigheter: Riksantikvarieämbetet, Länsstyrelserna, Skogsstyrelsen.

En modell för beskrivning och bedömning av skogsbruksskador på forn- och kulturlämningar har tagits fram. Handläggare vid länsstyrelserna har prövat modellen vid ett fältseminarium. En effekt av utvecklingen är att det blir tydligare och enklare att följa upp om målet att minska skadorna på forn- och kulturlämningar i skogsbruket verkligen nås. Åtgärden övergår nu i löpande verksamhet.

- **Förstudie för att kunna utveckla scenarier för utvecklingen av ett klimatvänligt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart jordbruk.**

Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Energimyndigheten, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen, Länsstyrelserna.

Förstudien har genomförts vilken bland annat identifierar viktiga faktorer som påverkar utvecklingen inom jordbruket och möjliga åtgärder för att minska utsläppen av växthusgaser. Förstudien ger underlag för att kunna ta fram scenarier för jordbrukssektorn. Samverkan är etablerad, åtgärden övergår nu i löpande verksamhet. (Se Naturvårdsverkets Årsredovisning.)

- **Övergångszoner mellan skogs- och jordbruksmark.**

Deltagande myndigheter: Jordbruksverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning (SGU).

Inom projektet har vi identifierat hinder och bromsklossar för önskad

utveckling inom befintliga styrmedel. Utifrån denna genomgång har vi tagit fram förslag på nya, utvecklade och förändrade styrmedel för att öka mängden värdefulla brynmiljöer. Förutom utredningen har vi tagit fram ett informationsmaterial som alla deltagande myndigheter ställer sig bakom. (Se Jordbruksverkets årsredovisning.) [Länk till rapporten](#) och [Länk till informationsmaterial](#).

- **Samverkan i samhällsplaneringen**

Deltagande myndigheter: Boverket tillsammans med alla andra myndigheter i Miljömålsrådet.

Boverket har genomfört en workshop med nationella myndigheter och länsstyrelserna för att utveckla och precisera diskussionen om hur samverkan och underlag för den fysiska planeringen kan förbättras i dialogen mellan kommun och stat. Fortsatt dialog om samverkan efterlystes av de deltagande myndigheterna. Myndigheterna behöver samverka kring de olika miljömålen istället för att bevaka det miljömål respektive statlig myndighet ansvarar för. Bredden i Agenda 2030 förutsätter ett samverkansarbete om samhällets utveckling.

Havs- och vattenförvaltning

- **Kostnadseffektivt vattenskydd.**

Deltagande myndigheter: Trafikverket, Havs- och vattenmyndigheten, Livsmedelsverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Vattenmyndigheterna, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Sveriges kommuner och landsting (SKL).

Samverkansåtgärd där deltagande myndigheter tillsammans fördjupat sig i två av Trafikverkets pågående dricksvattenskyddsprojekt, där deltagarna fick möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på Trafikverkets arbetssätt, bedömningar och ställningstaganden. Syftet var att bygga en gemensam värdegrund och gemensamma principer kring problembild, prioriteringsgrunder, målsättning och lämpliga åtgärder.

Hållbar stadsutveckling

- **Stadsmiljöavtal 2.0.**

Deltagande myndigheter: Boverket, Energimyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Trafikverket.

Åtgärden är ett sätt att ge kommunerna ekonomiska incitament för att utveckla stadsmiljön och göra det enklare för invånarna att välja de hållbara färdätten gång-, cykel- och kollektivtrafik. Medverkande myndigheter har levererat en slutrapport om Stadsmiljöavtal 2.0 som har legat med som ett underlag till framtagandet av Nationell plan för transportsystemet 2018–2029.

- **Förstudie för att kunna utveckla framtidsscenarier för effekter på utsläppen av klimat- och luftföroreningar av utvecklingen inom**

byggsektorn i Sverige.

Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Boverket, Energimyndigheten.
Förstudie om metoder för sådana scenarier har genomförts under 2017, samt fortsatt arbete har inletts av Naturvårdsverket och Boverket. Samverkan etablerad och bedöms kunna tas vidare i löpande verksamhet.

- **Gemensam strategi för arbete med goda ljudmiljöer.**

Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Boverket, Folkhälsomyndigheten, Länsstyrelserna, Trafikverket, Transportstyrelsen.

Under 2017 har den nationella bullersamordningen tagit fram en myndighetsgemensam strategi för goda ljudmiljöer. Ambitionen med strategin är att stödja ett proaktivt arbete med goda ljudmiljöer i den bebyggda miljön och skapa samsyn och en gemensam riktning för myndigheternas arbete med buller.

- **Plattformen för hållbar stadsutveckling.**

Deltagande myndigheter: Boverket, Energimyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Kemikalieinspektionen, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Tillväxtverket, Trafikverket.

Åtgärden utgår då uppdraget är upphävt av Regeringen och ersätts av ett Råd för hållbara städer.

- **Jordbruksmarkens värden.**

Deltagande myndigheter: Jordbruksverket, Boverket, Länsstyrelserna.

Ingående myndigheter har samarbetat för att ta fram information om jordbruksmarkens värden. Projektet vände sig till kommunerna och fokuserade på behovet av att värna jordbruksmarken i den kommunala fysiska planeringen. Genom projektet har en ny samverkan mellan ingående myndigheter etablerats. Projektet har varit ett inledande sätt för de deltagande myndigheterna att tillsammans studera de problem som finns när det gäller exploatering av jordbruksmark. I sammankomster med ett flertal kommuner har jordbruksmarkens värde diskuterats. Det har lett till en bättre samsyn mellan myndigheter hur lagstiftningen ska tolkas. (Se Jordbruksverkets årsredovisning.)

- **Hälsa som drivkraft i miljömålsarbetet och för hållbar utveckling.**

Deltagande myndigheter: Folkhälsomyndigheten, Boverket, Energimyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Strålsäkerhetsmyndigheten, Trafikverket, Transportstyrelsen, Sveriges kommuner och landsting (SKL).

Denna samverkansåtgärd har samlat aktörer som arbetar med miljömålsaspekter som har direkt eller indirekt påverkan på folkhälsa i syfte att identifiera hur en god och jämlik hälsa kan nyttjas som drivkraft i miljömålsarbetet. Vidare identifieras hur samverkan inom miljörelaterad hälsa på ett bättre och mer integrerat sätt kan stödja miljömålsarbetet och i det vidare arbetet mot en hållbar utveckling. Folkhälsomyndigheten har drivit åtgärden som har resulterat i tre publikationer.

- **Barns och ungas miljöer - nationell samordning.**

Deltagande myndigheter: Boverket, Folkhälsomyndigheten, Konsumentverket, Naturvårdsverket, Strålsäkerhetsmyndigheten, Movium/Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Statistiska centralbyrån (SCB), Skolverket.

Under 2018 har arbetet fokuserat på att slutföra en nationell kartläggning av landets skolgårdar. Statistiska Centralbyrån (SCB) har på uppdrag av Boverket kartlagt nästan alla landets 5000 skolor och studerat storleken på skolgården och hur den har förändrats i storlek mellan åren 2014–2017.

Studien omfattar också tillgång till grönområde inom 300 meter från skolan i landets 33 största tätorter. Studien visar att den genomsnittliga friytan per elev har minskat med 3,7 kvm mellan 2014 och 2017. Minskningen beror på att eleverna blivit fler samtidigt som utrymmena blivit mindre. Boverket, Naturvårdsverket, Folkhälsomyndigheten, Skolverket, SLU och Movium anordnade ett frukostseminarium i maj 2018. Läs mer på Boverkets webbplats

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/barns-och-ungas-utemiljo/nationell-kartlaggning-visar-att-skolgardarna-krymper/>

- **Nationell tillsynsvägledning för UV-skyddade utemiljöer.**

Deltagande myndigheter: Strålsäkerhetsmyndigheten, Boverket, Folkhälsomyndigheten.

Syftet med samverkansåtgärden var att ge stöd till bättre UV-skyddade utemiljöer för barn och i slutändan minska risken för skador orsakade av för stor exponering av UV-strålning. På Strålsäkerhetsmyndighetens hemsida har SSM tillsammans med tankesmedjan Movium, som arbetar med hållbar stadsutveckling, tagit fram information, råd och tips om utemiljöer. Exempelvis finns beskrivningar av planeringsverktyg som vissa kommuner har använt i sin planering och tillsyn av utemiljöer.

<https://www.stralsakerhetsmyndigheten.se/omraden/sol-och-solarier/rad-och-rekommendationer/planera-for-sol-och-skugga-pa-forskolegardar-och-skolgardar/>

Hållbara transporter

- **Fossilfria och hållbara transporter.**

Deltagande myndigheter: Energimyndigheten, Boverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Trafikverket, Transportstyrelsen, Trafikanalys.

Under hösten 2016 presenterades en rapport om styrmedel för att öka inblandningen av biodrivmedel i bensin och diesel, där miljömålsaspekterna belystes särskilt genom en analys av potentialen för hållbar biomassa i Sverige. Under våren 2017 presenterades en strategisk plan för omställningen samt ett antal underlagsrapporter. Konsekvenser för miljömålen var ett av de kriterier som användes för prioriteringen av vilka förslag som skulle ingå i planen. Nu fortsätter arbetet med genomförande och uppföljning/utvärdering, men inte längre som en samverkansåtgärd inom Miljömålsrådet.

- **Färre nya exponerade för buller och luftföroreningar.**
Deltagande myndigheter: Trafikverket, Boverket, Folkhälsomyndigheten, Sveriges kommuner och landsting (SKL).
 Åtgärden har avslutats innan den genomförts, för att istället hanteras i den "nationella bullersamordningen" (myndighetssamverkan) och uppgå i samverkansåtgärd "Gemensam strategi för arbete med goda ljudmiljöer".
- **Metodik för samhällsekonomisk analys av regleringar.**
Deltagande myndigheter: Transportstyrelsen, Tillväxtverket, Trafikverket, Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI).
 Transportstyrelsen har arbetat med att ta fram en metodik som ska förbättra möjligheten att kunna avgöra hur en regel bör utformas för att ge avsedd effekt. En rapport om konsekvensutredningar har tagits fram som presenterar förslag på inriktning av det fortsatta arbetet. Ett utvecklingsarbete har redan påbörjats på Transportstyrelsen om hur konsekvensanalyserna generellt, och därmed även miljöbedömningarna, kan bli bättre.
- **Minskade koldioxidutsläpp från flygresor.**
Deltagande myndigheter: Transportstyrelsen.
 Transportstyrelsen har utrett möjligheten för myndigheterna att, inom ramen för sitt miljöledningsarbete bekosta bioflygbränsle i syfte att minska koldioxidutsläppen från tjänsteresor med flyg. Rapporten finns på Transportstyrelsens webbplats.
- **Samverkan om cykling.**
Deltagande myndigheter: Trafikverket, Boverket, Energimyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Transportstyrelsen.
 Åtgärden startades för att identifiera insatser inom cykling som förutsätter myndighetssamverkan för ett effektivt genomförande, utifrån vad som står om cykling i transportpolitisk proposition, regeringens cykelstrategi och uppdrag till myndigheterna i dessa sammanhang. Ingående myndigheter konstaterade efter uppstart att man inte kunde finna ämnen för samverkan som inte redan hanteras den myndighetssamverkan som finns i andra konstellationer och regeringsuppdrag. Ytterligare samverkan bedömdes inte ge mervärde, och därmed avvecklades åtgärden i förtid.
- **Minskad andel dubbade däck i tätort.**
Deltagande myndigheter: Trafikverket, Transportstyrelsen, Sveriges kommuner och landsting (SKL).
 Transportstyrelsen och Trafikverket har utifrån befintlig kunskap kring olika däck för- och nackdelar, t.ex. för trafiksäkerhet och luftkvalitet, samt utifrån respektive myndighets uppdrag tagit fram en gemensam budskapsplattform kring vinterdäcksväl med syfte att påverka utvecklingen i en positiv riktning.
- **Moderna bromsblock – en förstudie.**
Deltagande myndigheter: Transportstyrelsen, Trafikverket.
 Transportstyrelsen och Trafikverket har samarbetat kring en utredning av effekten av olika styrmedel och åtgärder för att påskynda en ersättning av högbullrande bromsblock av gjutjärn till moderna lågbullrande kompositbromsblock på godsvagnar. Utredningen har analyserat effekter av administrativa styrmedel i form av tvingande krav med olika geografisk utbredning men även kompletterande styrmedel och åtgärder på

övergripande nivå. Tre förslag till fortsatt arbete lämnas i rapporten, som finns tillgänglig på Transportstyrelsens webbplats.

Resurseffektivitet

- **Nationell konferens “Livsmedelsforum” som tar ett helhetsgrepp över livsmedelssektorn med avseende på hållbarhetsaspekter.**
Deltagande myndigheter: Livsmedelsverket, Folkhälsomyndigheten, Jordbruksverket, Naturvårdsverket.
Livsmedelsverket, Naturvårdsverket, Jordbruksverket, Folkhälsomyndigheten, RISE - Research Institutes of Sweden och Aktuellt Hållbarhet anordnade hösten 2017 konferensen Livsmedelsforum. Syftet var att samla aktörer i livsmedelskedjan, beslutsfattare och experter för att diskutera livsmedel ur ett miljö-, hållbarhets- och hälsoperspektiv. Konferensen hade drygt 380 deltagare och fick högt betyg i utvärderingen.
- **Vägledning/information och dialog med bygg- och fastighetssektorn om livscykelanalyser för byggnadsverk.**
Deltagande myndigheter: Boverket, Energimyndigheten, Kemikalieinspektionen, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Trafikverket, Transportstyrelsen.
Boverket påbörjade arbetet med att ta fram en vägledning om livscykelanalyser för byggnadsverk 2017. Planen var att publicera vägledningen på Boverkets webb i dec2017/jan 2018, men arbetet försenades. Vägledningen publicerades i juli 2018. Nästa steg blir att stämma av materialets användbarhet och begriplighet externt samt vilka delar som behöver utvecklas och fördjupas. Boverket har fått ett nytt regeringsuppdrag om att utveckla denna vägledning. Uppdraget ska redovisas i årsredovisningen för 2018.

2018-10-18 Ärendenr: NV-02027-15

Miljömålsrådets delredovisning till
regeringen

Bilaga 3

Lista över pågående och planerade samverkansåtgärder.

Ekonomi, tillväxt och konsumtion

- **Hållbart företagande.**
Deltagande myndigheter: Tillväxtverket, Kemikalieinspektionen, Konsumentverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket.
Tillväxtverket lät anpassa RESOLVE-modellen (Ellen MacArthur Foundation) i samarbete med Kemikalieinspektionen, Konsumentverket, Länsstyrelsen samt Naturvårdsverket. Modellen har legat till grund för myndighetens utvecklingsarbete kring cirkulär ekonomi samt i dialog med företag och företagsfrämjande rörande cirkulär ekonomi.
- **Miljökrav i upphandling – sanering av förorenad mark.**
Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Länsstyrelserna, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Trafikverket, Upphandlingsmyndigheten.
Naturvårdsverket driver en åtgärd som syftar till att utarbeta miljökrav och rutiner vid finansiering och upphandling av efterbehandlingsåtgärder, för att öka miljönyttan med de statliga efterbehandlingsåtgärderna. Ett möte med ingående samverkansmyndigheter har hållits, där en kort plan för hur myndigheterna ska kunna dra nytta av varandras arbete formulerades. Under 2018 ska vi formulera krav som i enlighet med LOU kan ställas i samband med upphandling. Vidare ska rutiner och villkor som bidrar till att kraven omsätts i praktiken utarbetas. Åtgärden kommer särskilt att fokusera på krav som bidrar till att minska luftutsläpp och målet om begränsad klimatpåverkan. (Se Naturvårdsverkets årsredovisning.)
- **Öka kunskapen om samhällsekonomiska konsekvenser och kostnader som kan kopplas till exponering för högfluorerade ämnen, PFAS.**

Deltagande myndigheter: Kemikalieinspektionen, Folkhälsomyndigheten, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket.

Arbetet med en nordisk studie har påbörjats. En konsult för utförande av studien har upphandlats och ett uppstartsmöte mellan styrgruppen och konsulterna har hållits för att diskutera projektet. En nulägesrapport om hur arbetet med projektet löper kommer att lämnas till Nordiska kemikaliegruppen i juli 2018. Ett första och andra utkast av rapporten kommer att diskuteras och kommenteras av projektets styrgrupp. Det första utkastet skickas ut i början av september och det andra i mitten av oktober. Miljömålsrådets samverkansgrupp kommer att ges möjlighet att kommentera båda utkasterna. Den slutliga rapporten ska rapporteras till styrgruppen 30 november 2018.

- **Samverkan för en innovativ och miljömässigt ansvarsfull offentlig upphandling.**

Deltagande myndigheter: Upphandlingsmyndigheten tillsammans med alla andra myndigheter i Miljömålsrådet.

Upphandlingsmyndigheten driver en åtgärd med syfte att öka kännedom om Nationella upphandlingsstrategin (NUS) och Upphandlingsmyndighetens (UHM) stöd i hållbar offentlig upphandling. Aktiviteterna riktar sig till Miljömålsrådets myndigheter men deltagare är även andra målgrupper inom UHMs uppdrag. I förlängningen ska det leda till bättre förutsättningar för samverkan mellan offentliga myndigheter avseende upphandlingsfrågor. Utöver kunskapsgivande aktiviteter genomförs seminarier och workshops för att öka samverkan mellan myndigheterna i hållbar offentlig upphandling. Deltagarna ges möjlighet att delta som rådgivare i UHMs framtagande av olika former av stöd i offentlig hållbar upphandling.

- **Skapa stabila strukturer och hjälpmedel för kommuners arbete med hållbara livsstilar.**

Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Boverket, Folkhälsomyndigheten, Konsumentverket, Livsmedelsverket, Länsstyrelserna.

Åtgärden avses att genomföras i samverkan och dialog mellan Naturvårdsverket, Boverket, Folkhälsomyndigheten, Konsumentverket, Livsmedelsverket, Länsstyrelserna och kommuner i syfte att förbättra kommunernas förutsättningar för att arbeta med hållbara livsstilar. Åtgärden är under uppstart.

- **Identifiera genomförbara åtgärder och styrmedel för att minska svensk klimatpåverkan i andra länder.**

Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Boverket, Energimyndigheten, Konsumentverket, Livsmedelsverket, Transportstyrelsen.

Samverkande myndigheter ska genom dialog i kreativ åtgärds- och styrmedelsverkstad och skapa samsyn om idéer till åtgärder och styrmedel för att kunna minska klimatpåverkan i andra länder. Detta för att öka takten i klimatarbetet och bidra till att nå generationsmålet. Genomförande av åtgärden pågår, samordning sker med fördjupad utvärdering 2019.

Energi/bioenergi

- **Hållbar vindkraftsutbyggnad.**

Deltagande myndigheter: Energimyndigheten, Naturvårdsverket, Folkhälsomyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelserna, Riksantikvarieämbetet.

Energimyndigheten och Naturvårdsverket ska tillsammans ta fram en strategi för hållbar utbyggnad av vindkraft. Syftet är att vindkraften ska kunna byggas ut i stor skala och därmed bidra till ett säkert och klimatneutralt elsystem på ett sätt som minimerar annan negativ miljö- och hälsopåverkan. För att minimera vindkraftens möjliga konflikter med vissa miljö kvalitetsmål krävs en genomtänkt strategi för hur och var vindkraften bör byggas ut, på land såväl som till havs, med hänsyn tagen till de effekter som kan uppstå för både miljö och hälsa. En första workshop har genomförts mellan myndigheterna om former och förutsättningar för genomförandet av uppdraget.

Giftfri miljö

- **Åtgärder för alternativ bekämpning av växtskadegörare.**

Deltagande myndigheter: Kemikalieinspektionen, Jordbruksverket, Naturvårdsverket, Formas.

Ett rapportutkast har tagits fram som beskriver hur myndigheter och andra aktörer kan samarbeta och stimulera åtgärder för en ökad tillgång på icke-kemiska medel och metoder inom växtskyddet. Under 2018 genomförs steg 2 i arbetet som behandlar de samarbetsåtgärder som beskrivs i den första rapporten. Avsikten är att bland annat närmare beskriva vad som varit framgångsfaktorer bakom de innovationer/alternativ som har kommit ut på marknaden och varit framgångsrika.

- **Påskynda tillgängliggörandet av information om farliga ämnen i bygg- och anläggningsprodukter - med fokus på sammansatta varor.**

Deltagande myndigheter: Trafikverket, Boverket, Kemikalieinspektionen.

Trafikverket tar i samverkan med Boverket och Kemikalieinspektionen, och i dialog med branschaktörer, fram en kunskapsplattform innehållande fakta, vägledning och goda exempel. Plattformen ska stödja och inspirera branschen i arbetet med att fasa ut farliga ämnen från bygg- och anläggningsprodukter så att produkterna kan cirkulera i resurseffektiva kretslopp i en cirkulär ekonomi. Åtgärden avslutas under hösten 2018.

- **Förorenade sediment – samverkan för kunskap och prioritering av åtgärder.**

Deltagande myndigheter: Sveriges geologiska undersökning (SGU), Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Sveriges geologiska institut (SGI).

Sedan arbetsgruppen etablerades sommaren 2017 har två workshops genomförts där fokus varit att skapa en gemensam bild av hur förorenade sediment hanteras idag. Just nu pågår arbete med att se över ansvarsfördelningen för respektive myndighet. (Se SGU:s årsredovisning.)

- **Nationella åtgärder för att nå en acceptabel dioxinsituation.**
Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Folkhälsomyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket, Sveriges geologiska undersökning (SGU).
 Naturvårdsverket ska i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket och Sveriges Geologiska undersökning initiera ett arbete minska problemen med dioxin i miljön, genom att i ett första steg forma en expertgrupp och att ta fram en plan för fortsatt arbete med mer konkreta åtgärder. Målsättningen är att åtgärderna ska resultera i att halterna av dioxin och dioxinlika PCB:er i all fisk i svenska vatten ska vara så låga att fisken kan ätas utan risk, även av barn och kvinnor i fertil ålder, senast år 2030. Arbetet är i uppstartsfas. Förberedelser pågår inför första möte.

Grön infrastruktur och landskap

- **Strategi för bevarande av odlingslandskapets biologiska mångfald.**
Deltagande myndigheter: Jordbruksverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet.
 Ingående myndigheter arbetar med en plan för arbetet med att bevara odlingslandskapets biologiska mångfald. I planen ges förslag på åtgärder som behöver genomföras. Flera av åtgärderna kommer att vara sådana som myndigheterna kan genomföra, men vi ser även behov av åtgärder som regeringen beslutar om. (Se Jordbruksverkets årsredovisning).
- **Genomför handlingsplaner för grön infrastruktur.**
Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Boverket, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Länsstyrelserna, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Trafikverket.
 Naturvårdsverket har genomfört och deltagit på flera workshoppar och utifrån synpunkter från länsstyrelser och myndigheter tagit fram vägledningar i samverkan. Åtgärden bedöms avslutas i början av hösten 2018 i samband med att det relaterade regeringsuppdrag redovisas. (Se Naturvårdsverkets årsredovisning.)
- **Regional landskapsanalys (test av).**
Deltagande myndigheter: Trafikverket, Boverket, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen.
 Under två år har sju myndigheter undersökt nyttor med kunskapsunderlag om landskapet. Västmanland och Skånes län har utvärderats och resultat och rekommendationer redovisades på ett Kunskapsseminarium 6 sept 2018. Läs mer på <https://www.trafikverket.se/landskap>. Slutsatsen är att metodiken ILKA har ett tydligt utvecklingsperspektiv som ger möjlighet att planera för en hållbar resursanvändning på ett sätt som kompletterar befintliga sektorsunderlag. Trafikverket föreslår att metodiken ILKA med föreslagna förbättringar testas vidare i pilotlänet Kronoberg och att miljömålsåtgärden

förlängs 2019 inom ramen för den myndighetssamverkan som etablerats under perioden.

- **Utveckla vägledning om terrängkörning.**
Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Länsstyrelserna, Trafikverket, Transportstyrelsen, Polismyndigheten.
 Under året har vi satsat på information om det generella förbudet mot terrängkörning på barmark. Vi har haft två möten med samverkansgruppen för terrängkörning för att bidra till varandras planerade aktiviteter. Målet med alla aktiviteter är att fler ska känna till förbudet och att fler ska följa reglerna. (Se Naturvårdsverkets årsredovisning.)
- **Skyddsavstånd och zoner: minskad komplexitet och ökad miljönytta.**
Deltagande myndigheter: Jordbruksverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen.
 Arbetet påbörjades under första halvåret 2017 med att ta fram projektplan samt att kartlägga olika definitioner för begrepp som används i de villkor som ställs för olika zoner och avstånd. Denna genomgång ska användas som underlag för att hitta möjligheter att förenkla. (Se Jordbruksverkets årsredovisning)
- **Klassning av isälvsavlagringar som värdefulla natur- eller kulturmiljöer.**
Deltagande myndigheter: Sveriges geologiska undersökning (SGU), Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen.
 Arbetet med åtgärden startade upp under slutet av 2017. Under 2018 kommer en sammanställning över natur- och kulturvärden kopplade till naturgrusavlagringar att tas fram samt kriterier för att bedöma deras naturvärden. (Se Sveriges geologiska undersöknings årsredovisning)
- **Utveckla ett mer inkluderande arbetssätt för samlad dialog mellan mindre intresseorganisationer och nationella myndigheter kopplat till miljömålen.**
Deltagande myndigheter: Skogsstyrelsen, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket.
 Åtgärden är ännu inte påbörjad. (Se Skogsstyrelsens årsredovisning)
- **Kommunikation om ekosystemtjänster genom etablerat nätverk bestående av personer från kommuner, länsstyrelser, jord- och skogsbruk samt bygg- och infrastruktur.**
Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Boverket, Energimyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Länsstyrelserna, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Trafikverket, Transportstyrelsen.
 Målet med åtgärden är att fortsatt öka kunskapen om ekosystemtjänster och dess värden, så att värdena kan vägas in i fler beslut och beslutsunderlag. Utöver kunskapsutbyte och fortbildning inom nätverket kommuniceras värdet av ekosystemtjänster även via media och sociala medier. Samverkan pågår mellan deltagande myndigheter, en rad möten har hållits och är planerade, både för myndigheter och nätverket. Deltagande aktörer ser ett stort värde av att inkludera arbete med ekosystemtjänster i fler verksamheter och ser möjligheter med att inkludera ekosystemtjänster ytterligare i arbetet med handlingsplaner för grön infrastruktur.

- **Minskande av vanprydande och olovliga reklamskyltar i landskapet längs allmänna vägar.**
Deltagande myndigheter: Naturvårdsverket, Boverket, Länsstyrelserna, Riksantikvarieämbetet, Trafikverket, Sveriges kommuner och landsting (SKL).
 Syftet är att genom samverkan identifiera övergripande möjligheter och lösningar för att förändra situationen med olovliga reklamskyltar längs vägarna. Åtgärden är under uppstart.
- **Förstudie gemensamma riktlinjer i skogsbruksärenden.**
Deltagande myndigheter: Skogsstyrelsen, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Strålsäkerhetsmyndigheten.
 De samverkande myndigheterna genomför en förstudie över vilka tillsynsområden i skogsbruket där en gemensam vägledning från berörda myndigheter kan leda till ökad rättssäkerhet samt effektivare ärendehandläggning och tillsyn likväl som att det blir enklare för verksamhetsutövare att göra rätt.
- **Analys av skötselbehov som en del i arbetet med en strategi för naturvårdande skötsel i skogen.**
Deltagande myndigheter: Skogsstyrelsen, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket.
 De samverkande myndigheterna stärker sitt samarbete i syfte att utveckla och öka omfattningen av naturvårdande skötsel i skogen inom såväl formellt som frivilligt avsatta områden. Åtgärden behövs för att förtydliga var, när och i vilken omfattning olika naturvårdande skötselåtgärder bör genomföras, för att uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus.
- **Samverkan om Geodata Skog - uppdatering och utveckling av skogliga grunddata med hjälp av laserskanning.**
Deltagande myndigheter: Skogsstyrelsen, Jordbruksverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet samt Lantmäteriet, Sveriges lantbruksuniversitet, Skogsforsk och skogsföretagen.
 De samverkande myndigheterna ska bidra till ökad och innovativ användning av skogliga grunddata för bättre planering för skogsskötsel och miljöhänsyn, bland annat minskande körskador på skogsmark och färre skador på kultur- och fornlämningar. Åtgärden innebär också möjligheter till förbättrade underlag för arbetet med grön infrastruktur och uppgraderade marktäckedata.
- **Samarbete kring utveckling av inventering av skogslandskapets nyckelbiotoper.**
Deltagande myndigheter: Skogsstyrelsen, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket.
 Samverkansåtgärden innefattar en fördjupad dialog om hur inventeringen kan inriktas i respektive län för att ge kompletterande underlag om naturtyper som det är särskilt viktigt att förbättra kunskapen om liksom att identifiera delar av berörda län med särskilda inventeringsbehov. Genom att ha ändamålsenliga beslutsunderlag kan miljöarbetet i skogen generellt sett förbättras.

- **En samordnad plan för havsmiljöförordningens och vattenförvaltningsförordningens åtgärdsprogram.**
Deltagande myndigheter: Havs- och vattenmyndigheten, Boverket, Energimyndigheten, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Trafikverket.
 Under 2017 har HaV fört dialog om genomförande av uppdragen. Dialogen har skett inom Samhatt (Samordning Havs- och Vattenförvaltning), som är ett forum för utbyte av information om hur det går med genomförande av havs- och vattenförvaltningens åtgärdsprogram samt för diskussion om förbättring och effektivisering av åtgärdsarbetet. (Se Havs- och vattenmyndighetens årsredovisning.)
- **Genomförande av planen för ett utökat skydd och förvaltning av marina områden.**
Deltagande myndigheter: Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket.
 Genomförandet av planen pågår på HaV dels i form av utlysning av särskilda åtgärdsprojekt som syftar till att genomföra handlingsplanen, dels genom att upprätta ett ramverk för inrättande och förvaltning av marina skyddade områden. Länsstyrelserna har också fått särskilda medel för att arbeta med marint områdesskydd. I arbetet med att regionalisera planerna för marint områdesskydd har två samordnare anställts för att koordinera länsstyrelsernas arbete med de regionala handlingsplanerna. Länsstyrelserna har också fått ökade resurser för handläggning för att öka takten i arbetet med det marina områdesskyddet. (Se Havs- och vattenmyndighetens årsredovisning.)
- **Bevarande och skydd av källmiljöer.**
Deltagande myndigheter: Sveriges geologiska undersökning (SGU), Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen, Artdatabanken.
 Arbetet har under 2017 fokuserats på omfattningen av skyddet av källor, aktuell lagstiftning samt förbättrad informations spridning om källor. Åtgärden och preliminära resultat har under hösten presenterats på konferenser. (Se Sveriges geologiska undersökningens årsredovisning.)
- **Utveckling av strategin för åtgärder inom vattenkraften.**
Deltagande myndigheter: Havs- och vattenmyndigheten, Energimyndigheten, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Svenska Kraftnät.
 Under 2017 har dialogarbetet skett dels genom en nära samverkan med berörda nationella och regionala myndigheter i vägledningsarbetet, dels i mer regionala former genom de pilotprojekt om vattenkraft och miljö som pågår. En viktig del av dialogarbetet är också samverkan med vattenkraftbranschen i Energiforsks forskningsprogram om vattenkraft och miljö (Kraft och Liv i Vatten samt Krafttag ål). (Se Havs- och vattenmyndighetens årsredovisning.)
- **Fysisk påverkan i jordbruksvatten – ett dialogprojekt mellan Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket.**

Deltagande myndigheter: Jordbruksverket, Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelserna, Vattenmyndigheterna.

Samverkan sker i ett flerårigt projekt. Under 2017 har projektet arbetat med att beskriva hur fysiska åtgärder, för att nå god ekologisk status, kan påverka förutsättningarna för jordbruksproduktion. Vidare har projektet jobbat med att beskriva en princip för att bedöma vad som är betydande negativ påverkan på jordbruksmark med dränering. (Se Jordbruksverkets årsredovisning.)

- **Utred omfattningen av trålfiskets skador på forn- och kulturlämningar på havets botten.**

Deltagande myndigheter: Riksantikvarieämbetet, Havs- och vattenmyndigheten, Statens Maritima museer.

Under hösten 2017 genomfördes en förstudie med förslag på utformning av en huvudstudie. Arbetet slutförs under hösten 2018 och kommer att utgöra underlag till Riksantikvarieämbetets brettpupplagda utvärdering av kulturmiljöarbetet i miljömålssystemet som går under arbetsnamnet ”Kulturmiljööversikt 2019”. (Se Riksantikvarieämbetets årsredovisning.)

- **Åtgärder mot PFAS-spridningen i ytvatten, grundvatten och dricksvatten – nationell samverkan.**

Deltagande myndigheter: Livsmedelsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Statens geotekniska institut (SGI), Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).

Frågor som tagits upp 2017 är bland annat hur flödet av PFAS ser ut i samhället, identifiering av ”nya PFAS” i miljön, exempel på tidigare relativt okända källor för stark förorening av miljön lokalt, risker med ökad spridning av PFAS vid sanering, reningsmetoder, vägning av risk mot kostnad vid beslut om sanering/rening samt PFAS-exponering av befolkningen (både bakgrund och hotspots). (Se Livsmedelsverkets årsredovisning.)

- **Båtbottenfärger och miljöfarliga färgrester.**

Deltagande myndigheter: Transportstyrelsen, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket.

Vi har fortsatt arbetet med att gå igenom befintliga regelverk för att kunna föreslå nya och enhetliga regler i syfte att minska miljöpåverkan av båtbottenfärger i vatten och på land. Efter önskemål från bransch och myndigheter genomfördes en repris av 2016 års konferens och workshop om dessa frågor. Fokus låg på att diskutera hinder, lösningar och aktörer för att minska miljöpåverkan. En inventering av befintlig forskning pågår för att identifiera kunskapsluckor. Vi har inlett en sammanställning av myndigheternas olika regler, riktlinjer, rekommendationer och vägledning på området och även tagit fram en broschyr med rekommendationer om hur båtägare kan ta bort gammal båtbottenfärg på ett miljövänligt sätt. (Se Transportstyrelsens årsredovisning.)

- **Samverkan kring toalettavfall från fritidsbåtar, på land och i vattnet.**

Deltagande myndigheter: Transportstyrelsen, Naturvårdsverket.

Vi har påbörjat planeringen av en förstudie som ska genomföras 2018, där syfte är att utreda hur problematiken och regelverken ser ut samt vilka aktörer som är berörda och på vilket sätt de berörs. Även kartläggning av befintliga tekniska lösningar och mätningar av hur toalettavfall påverkar vattnet ska ingå i förstudien. Utifrån förstudien tar vi fram förslag på informationsinsatser som ska bidra till att ändra attityder och beteenden. (Se Transportstyrelsens årsredovisning)

- **Stärk förutsättningarna hantera målkonflikter och att beakta kulturmiljöer i planering och prövning av vattenvårdsåtgärder.**

Deltagande myndigheter: Riksantikvarieämbetet, Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket.

En metod har tagits fram för att bedöma kulturmiljöers känslighet i samband med vattenvårdsåtgärder som innebär fysiska miljöanpassningar vid vattendrag. Förhoppningen är att den kan vara ett stöd i länsstyrelsernas tvärsektoriella arbete med att ta fram underlag för avvägningar mellan kulturmiljö-, vattenvårds- samt energiintressena. En annan förhoppning är att metoden ska ge stöd till likartade bedömningar i landet. Metoden har presenterats vid olika sakområdesgemensamma fältseminarier samt konferenser och Riksantikvarieämbetet uppfattar att den redan har fått visst genomslag i en del länsstyrelserns arbete. Slutförs under hösten 2018.

Hållbar stadsutveckling

- **Utveckla upphandlingskriterier för inomhusmiljöer där barn kan bli exponerade för farliga kemikalier.**

Deltagande myndigheter: Kemikalieinspektionen, Boverket, Folkhälsomyndigheten, Upphandlingsmyndigheten.

Upphandlingsmyndigheten har, tillsammans med samverkande myndigheter, påbörjat arbetet för att utveckla nya upphandlingskriterier och en vägledning för inomhusmiljöer där barn kan bli exponerade för farliga kemikalier.

- **Storstadsutveckling – behov av undermarksplanering.**

Deltagande myndigheter: Sveriges geologiska undersökning (SGU), Boverket, Trafikverket

En förstudierapport publicerades hösten 2017. Ett seminarium för en bred grupp intressenter genomfördes i november 2017. (Se Sveriges geologiska undersökning årsredovisning.)

- **Förstudie om framtagande av nationellt system för ökad spårbarhet av radionuklider i kontaminerad torv- och trädbränsleaska**

Deltagande myndigheter: Strålsäkerhetsmyndigheten, Boverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning (SGU).

Strålsäkerhetsmyndigheten ska i samverkan med övriga myndigheter genomföra en förstudie över möjliga och effektiva rapporteringsvägar avseende rapportering om radionuklider i aska mellan verksamhetsutövare som producerar och hanterar torv- och trädbränsleaska och myndigheter. En

säker hantering av kontaminerad aska innebär en minskad risk för att radionuklider hamnar i byggnadsmaterial eller sprids i miljön.

- **Samverkan om genomförandet av förslag inom den nationella handlingsplanen för radon.**

Deltagande myndigheter: Strålsäkerhetsmyndigheten, Boverket, Folkhälsomyndigheten, Länsstyrelserna.

Kommunerna har tillsynsansvar av radon i flerbostadshus och skolor enligt miljöbalken. Då det för närvarande råder stora skillnader mellan olika kommuners insatser för tillsyn av radon finns det fortfarande ett stort antal bostäder som återstår att kontrollera. Det är dessutom svårt att få en tydlig bild av hur det aktuella läget gällande radon i bostäder ser ut i olika delar av landet. I syfte att möta kraven i EU:s strålskyddsdirektiv skulle det vara önskvärt med en mer likformig nivå för kommunernas tillsynsinsatser på detta område. För att uppnå en högre grad av likformighet vill Strålsäkerhetsmyndigheten utveckla uppföljning och stöd för kommunernas tillsyn av radon via samarbete med länsstyrelser.

Hållbara transporter

- **Transportplanering 2.0.**

Deltagande myndigheter: Trafikverket, Boverket, Energimyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Trafikanalys, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Arbetet påbörjades i december 2017 och fokuserar på hur planeringssystemet skulle kunna utvecklas för att bättre hantera hållbarhetsaspekter. Åtgärden genomförs i samverkan mellan Trafikverket, Boverket, Energimyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelser, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Trafikanalys samt Sveriges Kommuner och Landsting. Dialog och ökad ömsesidig förståelse mellan deltagarna är central. Arbetet ska resultera i ett tankepapper till Näringsdepartementet under hösten 2018.

- **Flygbuller i fjällen.**

Deltagande myndigheter: Transportstyrelsen, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket.

Vi arbetar med att göra en jämförelse med utredningen om buller från luftfarten som genomfördes 2007, i syfte att kunna bedöma om bullret i fjällen har ökat. En konsekvensutredning av ett föreskriftsförslag med rapporteringskrav för flygoperatörer som flyger i vissa skyddade fjällområden är under framtagande.

Resurseffektivitet

- **Materialförsörjningsplanering.**

Deltagande myndigheter: Sveriges geologiska undersökning (SGU), Boverket, Länsstyrelserna, Trafikverket.

Under 2017 har ett arbete med länsstyrelserna i Uppsala och Stockholms län och förutsättningarna i regionen gjorts. Arbetet kommer att fortsätta under 2018 med information till kommunerna i regionen. Stöd till andra länsstyrelser i arbetet med materialförsörjningsplanering kommer att genomföras. (Se Sveriges geologiska undersöknings årsredovisning.)

- **Nationell samverkan – minskat matsvinn i livsmedelskedjan.**

Deltagande myndigheter: Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket.

Under 2017 har två möten genomförts med fokus på nya studier, erfarenheter kring praktiskt arbete, appar och digitala lösningar som minskar matsvinnet, UNECE Code of Good Practice, nya användningsområden för biprodukter i primärproduktionen och inspel kring en nationell handlingsplan för minskat matsvinn. Utöver den stora samverkansgruppen träffas en mindre myndighetsgrupp som har haft täta avstämningsmöten under 2017 till följd av nytt regeringsuppdrag på området gällande bl.a. framtagande av en nationell handlingsplan. (Se Livsmedelsverkets årsredovisning.)

- **Användning av livsmedelsavfall till foder.**

Deltagande myndigheter: Jordbruksverket, Livsmedelsverket, Naturvårdsverket.

Åtgärden påbörjas först under andra halvåret 2018. Foder ligger högre upp i avfallshierarkin än att ta tillvara på näring och energi. Det finns därmed stora miljöfördelar med att låta så mycket som möjligt av livsmedelsavfallet gå till foder. Frågan är dock komplex och berör regelverk, livsmedelssäkerhet och marknadens attityd till detta. Jordbruksverket, Naturvårdsverket och Livsmedelsverket ska därför undersöka de juridiska och marknadsmässiga möjligheterna för att använda livsmedelsavfall som foder.